

Marcin Orzechowski, Dominika Noskowska

Uniwersytet Szczeciński

Między Rosją a Zachodem. Polityczno-społeczny wymiar relacji Mołdawii z Unią Europejską

STRESZCZENIE Tematem rozważań podjętych w niniejszym artykule jest analiza relacji Unii Europejskiej z Mołdawią. Autorzy wskazują na przyczyny leżące u podstaw trudności we wdrażaniu Partnerstwa Wschodniego wobec tego państwa. Szczególną rolę odgrywa tutaj Federacja Rosyjska broniąca swych strategicznych interesów na obszarze Europy Wschodniej, uznawanym za jej wyłączną strefę wpływów. Autorzy przedstawiają również tezę mówiącą o tym, że w Mołdawii społeczeństwo jest podzielone wobec kwestii ewentualnej integracji z Unią Europejską, preferując często opcję prorosyjską w polityce realizowanej przez establishment w obu tych państwach. Ułatwia to Rosji wspieranie tendencji separatystycznych w Naddniestrzu.

SŁOWA KLUCZOWE

KONFLIKTY
MIĘDZYKRAJOWE,
REPUBLIKA MOŁDAWII,
FEDERACJA ROSYJSKA,
UNIA EUROPEJSKA,
EUROPEJSKA POLITYKA
SĄSIĘDZTWA,
PARTNERSTWO WSCHODNIE

Wprowadzenie

Tematem rozważań podjętych w niniejszym artykule jest analiza relacji Unii Europejskiej z Mołdawią. Na wstępie należy zaznaczyć, że autorzy niniejszego opracowania mają świadomość, iż Republika Mołdawii nie jest jedynym adresatem Partnerstwa

Wschodniego, niemniej specyfika relacji Unii Europejskiej z państwami – byłymi republikami związkowymi ZSRR skłania do pochylenia się nad tym zagadnieniem w celu znalezienia odpowiedzi na pytania badawcze dotyczące nie tylko deklaratywnego charakteru tych relacji, lecz także uwarunkowań polityczno-społecznych realnie wpływających na politykę wewnętrzną i zagraniczną w Mołdawii¹. Owe uwarunkowania odnoszą się przede wszystkim do swoistej spuścizny poradzieckiej głęboko zakorzenionej w świadomości społecznej obywateli, zwłaszcza starszego pokolenia, z nostalgią wspominających czasy Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich. Kolejnym ważnym czynnikiem jest niezmiennie duży wpływ Federacji Rosyjskiej na politykę w państwach obszaru Europy Wschodniej. W Republice Mołdawii można dostrzec stosowanie różnych form nacisku ze strony Rosji na decydentów politycznych w tym państwie. Owe naciski mają służyć przede wszystkim realizowaniu jednego z głównych założeń strategicznych Federacji Rosyjskiej dążącej do utrzymania obszaru Europy Wschodniej w swojej strefie wpływów. W tym miejscu należy zaznaczyć, że pojęcie „obszar Europy Wschodniej” odnosi się do Białorusi, Ukrainy i Mołdawii, czyli trzech państw stanowiących w przeszłości integralną część ZSRR. Analogie pomiędzy Ukrainą i Mołdawią dotyczą nie tylko płaszczyzny politycznej, lecz także społecznej. W sposób szczególny odnosi się to do wspierania separatystycznych i prorosyjskich tendencji w Naddniestrzu w latach 90. Nie należy zapominać jednak, że w przypadku Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej podjęte działania separatystyczne były wyrazem woli większości społeczeństwa zamieszkującego te obszary (Solak, 2009, s. 32–34). Analiza omawianego w artykule problemu skłoniła autorów do poddania weryfikacji następujących hipotez badawczych.

Hipoteza pierwsza odnosi się do stwierdzenia mówiącego o tym, że nieuregulowany do dziś status konfliktu w Naddniestrzu ma negatywny wpływ na relacje Mołdawii z Unią Europejską. Z jednej strony umożliwił on aktywniejsze włączenie się Unii Europejskiej jako jednej ze stron do procesu mediacyjnego, z drugiej zaś brak jednoznacznego rozstrzygnięcia i zamrożenie konfliktu jest korzystne dla rosyjskich interesów w tym państwie i na całym obszarze Europy Wschodniej.

Hipoteza druga odnosi się do zależności przyczynowo-skutkowej pomiędzy obiektywnymi trudnościami we wdrażaniu reform a oczekiwaniami społecznymi wobec realizowanej przez rząd polityki. Problemy wewnętrzne wpływają w znaczący sposób na stosunek społeczeństwa do zacieśniania współpracy i w dalszej perspektywie ewentualnej integracji z Unią Europejską. W przypadku Republiki Mołdawii trudne warunki polityczne w coraz mniejszym stopniu usprawiedliwiają pasywność władz oraz wolne tempo wprowadzania reform, co przekłada się na spadek poparcia społecznego dla polityki proeuropejskiej. W ostatnich czterech latach poparcie spadło z 75% do 47%, by w 2015 roku osiągnąć najniższą wartość oscylującą w granicach 38%.

Hipoteza trzecia wskazuje na trwałą i konsekwentny wpływ Federacji Rosyjskiej na sytuację wewnętrzną w Mołdawii poprzez stosowanie różnego rodzaju środków nacisku na to państwo, począwszy od wspierania prorosyjskiego Naddniestrza, stosowania sankcji ekonomicznych w postaci embarga, aż po wykorzystywanie dominującej pozycji jako dostawcy surowców energetycznych.

¹ W literaturze przedmiotu istnieją rozbieżności odnośnie do używania oficjalnej nazwy państwa mołdawskiego. Stosowane są zamiennie nazwy Mołdawia i Republika Mołdawii (zob. Orzechowski, 2013) lub wyłącznie nazwy Mołdowa lub Republika Mołdowy (zob. Golemski, Szmyd, 1998). Na użytek niniejszego artykułu autorzy używają wyłącznie nazw Mołdawia oraz Republika Mołdawii zgodnie z zaleceniem Komisji Standaryzacji Nazw Geograficznych poza granicami RP (zob. Główny Urząd Geodezji i Kartografii, 2013, s. 27).

Przyjęte na użytek weryfikacji postawionych hipotez metody badawcze obejmują analizę systemową, analizę zawartości dokumentów, analizę instytucjonalno-prawną, analizę historyczną oraz metodę komparatywną.

Wpływ konfliktu w Naddniestrzu na stan relacji Mołdawii z Unią Europejską

Republika Mołdawii powstała w wyniku rozpadu Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, jest jedną z najmniejszych powierzchniowo byłych republik związkowych dawnego ZSRR, położoną na południowo-zachodnim krańcu dawnego imperium. Terytorium Mołdawii zajmuje dorzecze Prutu i Dniestru oraz wąski pas na jego lewym brzegu. Obszar państwa wynosi 33 700 km², stolicą jest Kiszyniów (Dominik, Kaczmarek, Ruszkowski, 1997, s. 19). W skład Mołdawii wchodzi: Republika Gagauska, mająca od 19 sierpnia 1990 roku status regionu autonomicznego, oraz Naddniestrze, będące od 2 września 1990 roku autonomiczną Republiką Naddniestrzańską zwaną także Transnistrią (Gołembski, Szmyd, 1998). Według danych Banku Światowego z 2014 roku ogólna liczba ludności w Mołdawii wynosi 3 mln 556,4 tys. Według spisu powszechnego z 2004 roku 75,8% mieszkańców stanowią Mołdawianie, 8,4% Ukraińcy, 5,8% Rosjanie, 4,4% Gagauzi, 2% Rumuni, 1,9% Bułgarzy (Solak, 2006, s. 53). Liczba ludności deklarującej narodowość mołdawską w stosunku do pozostałych narodów wykazuje tendencję wzrostową od 65% w 1989 roku do 75,8% w 2004 roku. Wynika to m.in. z emigracji ludności rosyjskiej i ukraińskiej, jak również z odzyskiwaniem świadomości narodowej przez rodziny zrusyfikowane w poprzednich pokoleniach (Solak, 2009, s. 81).

Po rozwiązaniu ZSRR Mołdawia ogłosiła w sierpniu 1991 roku niepodległość, przystępując w grudniu tego samego roku do Wspólnoty Niepodległych Państw, podobnie jak większość byłych republik radzieckich. Początkowo pojawiły się tendencje unifikacji z Rumunią, jednak w marcu 1994 roku przeprowadzono referendum, w którym większość głosujących opowiedziała się za niepodległością Mołdawii. Efektem secesji była proklamacja Naddniestrzańskiej Republiki Mołdawskiej, separatystycznego tworu nieuznanego przez społeczność międzynarodową (Gibas-Krzak, 2009, s. 101). Dzięki wsparciu części oddziałów stacjonującej tam wówczas 14. Armii Rosyjskiej Naddniestrze obroniło niezależność, a Mołdawia musiała zgodzić się na zawieszenie broni (Solak, 2009, s. 76–79). Porozumienie o przerwaniu ognia zostało podpisane 6 lipca 1992 roku przez prezydentów Rosji i Mołdawii. Weszło w życie 27 lipca tego samego roku (Tichnow, 2014).

Od 1993 roku rozpoczął się proces negocjacyjny mający na celu ustanowienie statusu Naddniestrza. W 1996 roku prezydenci Mołdawii, Rosji i Ukrainy podpisali „Wspólną Deklarację”, uznającą suwerenność i integralność terytorialną Republiki Mołdawii. Ósmego maja 1997 roku w Moskwie w obecności przedstawicieli wszystkich negocjatorów (Mołdawia, Naddniestrze, Rosja, Ukraina i OBWE) prezydent Mołdawii Petru Lucinschi i lider Republiki Naddniestrzańskiej Igor Smirnow podpisali „Memorandum o normalizacji stosunków między Mołdawią a Naddniestrzem” (Orzechowski, 2013, s. 147).

Federacja Rosyjska 17 listopada 2003 roku przedstawiła „strategię mediacyjną” zapisaną w tzw. Memorandum, znanym również jako Plan Kozaka (Orzechowski, 2013, s. 179–180). Był to dokument opracowany przez zespół ówczesnego zastępcy szefa administracji prezydenta Federacji Rosyjskiej, Dmitrija Kozaka (Czebotar, Sterkuł, 2015, s. 21). Dokument ten przedstawiał możliwe sposoby rozwiązania konfliktu w Naddniestrzu i stworzenia podstaw do powstania w przyszłości Zjednoczonej Federacji Mołdawskiej. Rosja zaproponowała utworzenie asymetrycznej federacji, która zawierałaby dwa podmioty: Naddniestrze

i Gagauzję, podczas gdy pozostała część Mołdawii miałaby stanowić terytorium podlegające bezpośrednio władzom federalnym (Andrijesz, 2015, s. 10).

W myśl tej koncepcji Mołdawia byłaby jednolitym obszarem obronnym, monetarnym i celnym (Orzechowski, 2006). W ramach rozwiązań ustrojowych zaproponowano m.in. wybór głowy państwa w wyborach powszechnych. W dwuizbowym parlamencie podmioty federacji reprezentowałby senat składający się z dziewięciu przedstawicieli Naddniestrza, czterech – Gagauzji i trzynastu – z reszty Mołdawii (Orzechowski, 2013, s. 159). Językiem państwowym federacji byłby mołdawski, a rosyjski zyskałby status języka oficjalnego na całym terytorium państwa. Nowym elementem, który nie pojawiał się do tej pory w procesie mediacyjnym, była propozycja przyznania Gagauzji statusu podobnego do planowanego statusu Naddniestrza (Orzechowski, 2006, s. 121–122).

Początek drugiej dekady XXI wieku przyniósł zasadniczą zmianę, jeśli chodzi o podejście rosyjskich władz do przywódcy Naddniestrza. Mimo ogromnych nacisków ze strony Rosji Igor Smirnow w procesie kierowania separatystyczną republiką potrafił wywalczyć sobie pewien zakres autonomii (Orzechowski, Listwoń, 2015, s. 277–278). Zbytnią samodzielność, w połączeniu ze spadkiem autorytetu jako osoby integrującej naddniestrzańskie elity polityczne oraz niezdolność do skutecznego rozwiązywania trudności ekonomicznych Naddniestrza, co było zbyt wysokim obciążeniem dla budżetu Federacji Rosyjskiej, spowodowała, że nowym faworytem w wyborach prezydenckich stał się inny prorosyjski kandydat – Anatolij Kaminski (Rodkiewicz, Wierzbowska-Miazga, 2011). Miał być gwarantem kontynuacji realizowania polityki zgodnej z oczekiwaniami Rosji, niemniej to nie on okazał się ostatecznym zwycięzcą tej rywalizacji.

W listopadzie 2012 roku prezydent Naddniestrza Jewgienij Szewczuk podpisał nową koncepcję polityki zagranicznej. Dokument ten jako główne zadanie stojące przed Naddniestrzem wskazywał polityczną integrację z Unią Celną, a w niedalekiej przyszłości również z Unią Euroazjatycką. Za kluczowego partnera do rozmów i współpracy została uznana Federacja Rosyjska przed Ukrainą.

Prorosyjskość Jewgienija Szewczuka widoczna niemalże od początku sprawowania urzędu prezydenta z czasem przybierała na sile. Dziewiątego maja 2014 roku Jewgienij Szewczuk podczas spotkania z wicepremierem Rosji Dmitrijem Rogozinem podkreślił, że „ziemia naddniestrzańska ponad dwieście lat temu weszła w skład Imperium Rosyjskiego” i że większość mieszkańców opowiada się za zjednoczeniem z Rosją (Orzechowski, Listwoń, 2015, s. 283). Nie było to pierwsze wystąpienie Szewczuka, w którym wyraźnie opowiedział się za przyłączeniem regionu do Rosji. W jednym z wywiadów udzielonym pod koniec kwietnia 2014 roku stwierdził: „jest konieczne, by Naddniestrze zostało uznane za niepodległe państwo, a następnie przyłączyło się do Rosji”. Większość społeczeństwa także popiera tę koncepcję. W 2006 roku w Naddniestrzu przeprowadzono referendum, w którym 97,2% mieszkańców poparło przyłączenie regionu do Rosji (Całus, 2014). Co prawda, we wcześniejszych wypowiedziach Szewczuk akcentował nacisk raczej na samą konieczność uznania niepodległości Naddniestrza (Syły, Benkecz, Benkecz, 2015, s. 32–34). Jeszcze 7 kwietnia 2014 roku w corocznym wystąpieniu nie wspominał o zjednoczeniu z Rosją, a jedynie o „cywilizowanym rozwodzie z Mołdawią” i przyszłym „rozwoju Naddniestrza w bliskości z Rosją”. Skłania to do wysunięcia hipotezy, że Szewczuk zaczął rozważać wariant aneksji Naddniestrza jako coraz bardziej prawdopodobny i w związku z tym starał się podkreślić lojalność i wspierać rosyjskie plany, tak by po ewentualnym przyłączeniu zwiększyć swoje szanse na utrzymanie pozycji politycznej. Niewykluczone także, że deklaracje

Szewczuka wynikały bezpośrednio z nacisków Moskwy, która stara się podtrzymać kontrolę w regionie zarówno na płaszczyźnie politycznej, jak i ekonomicznej.

Stosunki Mołdawii z Unią Europejską w ramach Partnerstwa Wschodniego

Mołdawia jest jednym z państw adresatów Wymiaru Wschodniego Europejskiej Polityki Sąsiedztwa. Prace nad koncepcją polityki wobec wschodnich sąsiadów Unii rozpoczęto pod koniec 2002 roku (Kalicka-Mikołajczyk, 2013, s. 245). Pierwszy projekt został przedstawiony w marcu 2003 roku w komunikacie Komisji Europejskiej „Szersza Europa” (Bąba, 2008, s. 169). Ostateczna koncepcja prezentująca wizję relacji Unii Europejskiej ze wschodnimi sąsiadami została opublikowana przez Komisję Europejską 12 maja 2004 roku w Dokumentie Strategicznym Europejskiej Polityki Sąsiedztwa „Political and legal foundations of EU – Moldova Relations”, który został zatwierdzony przez Radę w czerwcu 2004 roku (Sadowski, 2013). Europejska Polityka Sąsiedztwa oprócz krajów Europy Wschodniej: Ukrainy, Białorusi, Mołdawii i Rosji, objęła także Kaukaz Południowy, czyli Gruzję, Armenię i Azerbejdżan, oraz basen Morza Śródziemnego (Orzechowski, 2011, s. 124–127).

Proces transformacji ekonomicznych i społecznych w państwach objętych Partnerstwem Wschodnim przebiegał w sposób zróżnicowany. Faktem jest, że żadne z państw nie odpowiadało w pełni standardom Unii Europejskiej. Przemiana ustrojowa w państwach Europy Wschodniej w porównaniu z państwami Europy Środkowej następowała w dużo wolniejszym tempie. W miarę pozytywnymi wynikami transformacji w sferze demokracji i gospodarki wolnorynkowej może pochwalić się Mołdawia oraz Gruzja, które osiągnęły znaczny progres. Sukcesy te były wykorzystywane jako argument w negocjacjach z Unią Europejską, np. w złagodzenia reżimu wizowego dla obywateli Mołdawii (Karas, 2014). Należy przypomnieć, że od 28 kwietnia 2014 roku Mołdawianie to pierwsi spośród obywateli krajów objętych Partnerstwem Wschodnim, którzy nie potrzebują wiz, by wjechać do Unii Europejskiej. Mołdawia rozpoczęła dialog wizowy z Unią w 2010 roku. Chociaż przez długi okres to Ukraina uchodziła za kraj mający większe szanse na zniesienie wiz, jednak Republice Mołdawii udało się wypełnić wszystkie kryteria ruchu bezwizowego, przeprowadzając dziesiątki skomplikowanych reform, które uczyniły to państwo bezpieczniejsze i bardziej przyjazne obywatelom (Jacko, 2015a, s. 45–47).

Efektom tych zmian były m.in. przemiany demokratyczne w Gruzji oraz objęcie władzy przez koalicję proeuropejską w Mołdawii. W innych państwach sytuacja przemian ustrojowych uległa pogorszeniu (Kalicka-Mikołajczyk, 2013, s. 244–245).

Jakościowy charakter stosunków Unii Europejskiej z Republiką Mołdawii był uwarunkowany kilkoma czynnikami. Po pierwsze, wyraźny wpływ na tę relację miała Federacja Rosyjska, która wykorzystywała zarówno strategiczne interesy gospodarcze, jak i polityczne łączące oba państwa. Do najważniejszych z nich należało przede wszystkim utrzymanie zależności energetycznej Mołdawii i Naddniestrza przy jednoczesnym korzystnym z punktu widzenia Federacji Rosyjskiej rozwiązaniu sprawy zadłużenia Mołdawii wobec tego państwa. Po drugie, widoczny był brak swoistej umiejętności wypracowana spójnego stanowiska w sprawie relacji Mołdawii z Unią Europejską, charakterystyczny dla kolejnych ekip rządzących w tym państwie. Wypadkową obu tych czynników było traktowanie Mołdawii jako peryferii światowego systemu gospodarczego (Berend, 1995, s. 130). Za przełom, w pozytywnym znaczeniu tego słowa, uważa się podpisanie 28 listopada 1994 roku „Umowy o partnerstwie i współpracy” (Partnership & Co-operation Agreement). Dokument przyczynił się w znacznym stopniu do instytucjonalizacji stosunków pomiędzy Mołdawią i Unią

Europejską (Wróbel, 2003). Z kolei w lutym 2005 roku podpisano „Plan działania Mołdawia – Unia Europejska”, który stanowił punkt wyjścia dla umacniania stosunków politycznych (Sikora, 2009).

Proces intensyfikacji współpracy pomiędzy Unią Europejską i Mołdawią wzbudzał niezadowolenie władz rosyjskich. Rosja w latach 90. zadeklarowała w sposób jednoznaczny chęć odegrania roli „arbitra” i „gwaranta stabilności” w przestrzeni poradzieckiej. Wynikało to m.in. z utożsamiania się rosyjskich decydentów politycznych ze stanowiskiem, że położenie geograficzne pozostawało w dalszym ciągu punktem wyjścia dla określenia strategicznych priorytetów, a dominująca pozycja Federacji Rosyjskiej na obszarze Europy Wschodniej stała się jednym z podstawowych mierników międzynarodowej pozycji tego państwa (Brzeziński, 1997). Dlatego gdy w działania o charakterze mediacyjnym zaangażowała się także Unia Europejska, w Rosji zostało to odebrane jako kolejna ingerencja zachodnich struktur politycznych w sprawy obszaru uznawanego za wyłączną strefę wpływów Federacji Rosyjskiej.

Podpisanie umowy stowarzyszeniowej Mołdawii z Unią Europejską 27 czerwca 2014 roku otworzyło nowy rozdział w relacjach wzajemnych obu podmiotów. Rosjanci przywódcy polityczni rozpoczęli „działania odwetowe” w celu „ukarania” państwa mołdawskiego za „niesubordynację”. Celem tych działań miało być zwiększenie kosztów umowy stowarzyszeniowej poprzez naciski w sferze gospodarczej, np. wprowadzenie zakazu importu warzyw i owoców z Mołdawii albo bariery taryfowej na te produkty (Secieru, Sobják, 2014), spowolnienie wzrostu gospodarczego Mołdawii oraz wpłynięcie na wyniki wyborów parlamentarnych zaplanowanych na 30 listopada 2014 roku. Ten ostatni element będący cechą charakterystyczną dla strategicznych działań Rosji w państwach obszaru postradzieckiego (Orzechowski, 2013, s. 181) przyniósł oczekiwane rezultaty z punktu widzenia Federacji Rosyjskiej, ponieważ po listopadowych wyborach parlamentarnych w Mołdawii doszło do znaczących przetasowań na scenie politycznej. Po niemal dwóch miesiącach negocjacji powołano mniejszościową koalicję dwóch ugrupowań: Partii Liberalno-Demokratycznej (PLDM) oraz Partii Demokratycznej (PDM) wspartej nieformalnie przez opozycyjną do tej pory Partię Komunistyczną (PCRM) (Całus, 2015).

Wkrótce po ogłoszeniu wyników wyborów parlamentarnych trzy główne ugrupowania proeuropejskie (PLDM, PDM oraz Partia Liberalna – PL), które w ciągu ostatnich lat tworzyły koalicję rządzącą Sojusz na rzecz Integracji Europejskiej (AIE), zadeklarowały chęć jej odtworzenia. Jednak mimo trwających prawie dwa miesiące negocjacji ich liderzy nie byli zdolni do osiągnięcia porozumienia (Całus, 2014). W rezultacie 23 stycznia 2015 roku doszło do utworzenia mniejszościowej koalicji złożonej jedynie z PLDM i PDM, która przyjęła nazwę Sojusz Politycznego na rzecz Europejskiej Mołdawii (APME) (Całus, 2015).

Z punktu widzenia ugrupowań sprawujących władzę w Mołdawii integracja europejska jest interesująca jako idea pozwalająca na przyciąganie prozachodniego elektoratu oraz źródło środków pomocowych i kredytów jako instrumentów wsparcia mołdawskiej gospodarki (Ulian, Bradu, 2015, s. 56–57). Modernizacja kraju poprzez wprowadzenie niezbędnych reform nie była jednak korzystna dla koalicyjnych liderów, gdyż zagrażała ich partykularnym interesom (Bukataru, 2015, s. 94–97). Dlatego mimo pięciu lat rządów koalicji partii proeuropejskich, które od początku sprawowania władzy deklarowały chęć przeprowadzenia modernizacji Mołdawii na wzór zachodni, kraj ten nadal nie przeszedł strukturalnej przebudowy funkcjonowania aparatu państwowego (Turko, Swietlicznyj, 2015, s. 118).

Nie pomogły w tym nawet ogromne, sięgające setek milionów euro środki finansowe przekazywane przez Unię Europejską w ramach wsparcia programu reform.

Praktyki widoczne w mołdawskiej polityce w ostatnich latach ilustrują trwałość procesu zawłaszczania państwa przez grupy interesów skupione obecnie wokół dwóch liderów politycznych. Jest to klasyczny postsowiecki model oligarchiczny, w którym najbogatsze i najpotężniejsze osoby w kraju nie tyle próbują ingerować w politykę państwa za pośrednictwem swoich wpływów ekonomicznych, ile raczej starają się sprawować bezpośrednią władzę w celu zagwarantowania bezpieczeństwa swoich interesów (Zdaniuk, 2016, s. 204). Potwierdzeniem takiego stanu rzeczy są działania Władzy Plahotniuca, jednego z liderów Partii Demokratycznej oraz *de facto* najbogatszego człowieka w państwie. Doprowadził on m.in. do aresztowania jednego ze swych głównych oponentów, byłego premiera Władzy Filata, oraz walnie przyczynił się do nominacji na stanowisko premiera swojego zaufanego współpracownika, Pavla Filipa. W rezultacie Plahotniuc skoncentrował w swoich rękach znaczne wpływy polityczne i biznesowe. Obecnie nie tylko kontroluje już wymiar sprawiedliwości, instytucje antykorupcyjne, Sąd Konstytucyjny i struktury ekonomiczne, lecz także podporządkował sobie większą część parlamentu (Całus, 2016a).

Pomimo podpisania wspomnianej wcześniej umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską w dalszym ciągu wyraźnie widać wpływ Federacji Rosyjskiej w przestrzeni polityczno-społecznej Republiki Mołdawii. Wpływ ten wynika z kilku przesłanek. Po pierwsze, Mołdawia, jak znakomita większość byłych republik związkowych ZSRR była silnie powiązana z systemem ekonomicznym byłego mocarstwa. Federacja Rosyjska pozostaje w dalszym ciągu głównym partnerem handlowym Republiki Mołdawii. Dużą rolę w siatce zależności od Rosji odgrywa czynnik energetyczny. Ta zależność surowcowa wykorzystywana jest jako instrument blokujący ewentualne próby dywersyfikacji źródeł dostaw gazu, które pochodziłyby np. z Rumunii.

Po drugie, wstrzeźliwość państw zachodnich odnośnie do intensyfikacji pomocy dla Mołdawii generuje wzrost niezadowolenia społecznego z takiego stanu rzeczy (Moszniaga, Curkan, Bajor, 2015, s. 138–139). Dla dużej części społeczeństwa mołdawskiego powiązania o ekonomicznym charakterze są odzwierciedleniem ich poglądów politycznych prorosyjskich i antyunijnych (Czebota, Sterkuł, 2015, s. 130). Zagrożenie blokadą handlową i zamknięciem rynku pracy w Federacji Rosyjskiej dla wielu Mołdawian jest bardziej realne niż deklarowana pomoc Zachodu. Kwestie ekonomiczno-społeczne stanowią w znacznym stopniu generator dylematów dla sporej części społeczeństwa mołdawskiego, przedkładającego stabilniejszą egzystencję, choćby nawet w skromniejszych warunkach, nad wyższe zarobki, ale uzyskiwane z dala od swoich bliskich (Moszniaga, Curkan, Bajor, 2015, s. 147–148). W takiej sytuacji sporym wyzwaniem dla mołdawskich polityków jest dokonanie radykalnych rozwiązań i wybór jednoznacznej drogi integracji z Unią Celną zdominowaną przez Rosjan lub z Unią Europejską, do której należy bliski Mołdawianom sąsiad – Rumunia (Saka, 2015, s. 84–85). Casus rumuński może co prawda stać się tłem do wzrostu nastrojów eksponowanych przez niektóre siły polityczne nawołujące do reintegracji Mołdawii i Rumunii, niemniej wariant przejęcia władzy przez tego typu ugrupowania jest na razie mało prawdopodobny, tym bardziej że wątpliwe jest również, aby Rumunia bez dodatkowego wsparcia z Unii dała radę ponieść polityczne, a przede wszystkim ekonomiczne koszty reintegracji obu państw.

Po trzecie, wspomniany już w artykule skład narodowościowy Republiki Mołdawskiej i związki kulturowe tak z nurtami prozachodnimi, jak ze Wschodem jeszcze przez długi

okres będą stawiły każde władze Mołdawii przed dylematem wyboru drogi integracji. Niezależnie od tego, jaki kierunek obierze każdorazowa władza, praktycznie przesądzony jest fakt, że niemal połowa społeczeństwa zawsze będzie w opozycji do decyzji i działań podejmowanych przez establishment polityczny. Dodatkowo nieuregulowany status separatystycznego Naddniestrza oraz pojawiające się coraz częściej żądania zwiększenia samodzielności prorosyjskiego Terytorium Autonomicznego Gagauzji sprawiają, że osiągnięcie stabilizacji wewnętrznej w Mołdawii jeszcze długo pozostanie kwestią przyszłości (Syły, Benkecz, Benkecz, 2015, s. 33). Wyniki referendum gagauskiego (nieuznanego przez władze Republiki Mołdawskiej) w lutym 2014 roku, w którym ponad 90% Gagauzów opowiedziało się za przystąpieniem Mołdawii do Unii Celnej, świetnie ilustrują wielowarstwowy układ problemów i społeczeństwo Mołdawii niebędące w stanie mówić jednym głosem (Zdaniuk, 2016, s. 136). Deklaracje pomocy ze strony państw członkowskich Unii Europejskiej bez realnego wsparcia mogą co najwyżej zniechęcić Mołdawian do politycznego popierania ewentualnych wysiłków zreformowania gospodarki i ustabilizowania sytuacji politycznej. Taki stan balansu między strefą wpływów Federacji Rosyjskiej i Unii Europejskiej zdecydowanie jest korzystny dla Rosji w kontekście jej strategii utrzymania obszaru Europy Wschodniej w swojej strefie wpływów kosztem Unii. Należy również zwrócić uwagę na fakt, że wspomniana wcześniej koncentracja wpływów w rękach Władimira Plathoniuca stanowi *de facto* monopolizację systemu władzy, który na pewno nie służy stabilności polityczno-społecznej w Mołdawii, tym bardziej że umacnianie się pozycji tego oligarchy wzbudza głęboką niechęć znacznej części społeczeństwa, co w połączeniu z arogancją, z jaką jego obóz przejął władzę, doprowadziło do ożywienia nastrojów protestu.

Choć protesty mają obecnie ograniczony charakter, nie można wykluczyć wzrostu napięć, a nawet prowokacji, które doprowadzą do zaostrzenia sytuacji, upadku obecnego rządu i być może także przedterminowych wyborów parlamentarnych. Należy również wspomnieć o niezwykle istotnej zmianie w systemie politycznym Mołdawii, dotyczącej sposobu wyboru prezydenta tego państwa. Czwartego marca 2016 roku mołdawski Sąd Konstytucyjny wydał orzeczenie uznające przyjętą w 2000 roku poprawkę do ustawy zasadniczej zmieniającą tryb wyłaniania prezydenta z wyborów bezpośrednich na pośrednie, czyli przeprowadzane przez parlament, za niezgodną z konstytucją (Całus, 2016b). Przywrócony tryb prezydenckich wyborów bezpośrednich został już w praktyce zastosowany w listopadzie 2016 roku, kiedy zwycięzcą po II turze okazał się Igor Dodon. Polityk ten uznawany jest powszechnie za kandydata popieranego przez establishment rosyjski, niemniej można zauważyć, że w ostatnich kilkunastu miesiącach wsparcie dla niego nie było już tak wyraźne jak chociażby przed wyborami w 2014 roku.

Zdaniem analityków, podobnie jak w przypadku byłego prezydenta Władimira Woronina, Rosjanie widzą w nim polityka używającego prorosyjskiej retoryki w celu uzyskania poparcia tej części elektoratu, która popiera związki polityczne i ekonomiczne Mołdawii z Federacją Rosyjską (Całus, 2016c).

W wyniku przeprowadzonej analizy została pozytywnie zweryfikowana hipoteza pierwsza, a mianowicie, że nieuregulowany status konfliktu w Naddniestrzu jest czynnikiem spowalniającym integrację Republiki Mołdawii z Unią Europejską. Personalna zmiana na stanowisku prezydenta i zastąpienie „watażki” Igora Smirnowa przez Jewgienija Szewczuka nie przyniosło jakościowej zmiany w prorosyjskiej polityce samozwańczego quasi-państwa. Wyraźnie widoczny był brak konsekwencji i zdecydowania w „rozjemczych” działaniach na rzecz zakończenia konfliktu ze strony państw unijnych.

W wyniku przeprowadzonej analizy została potwierdzona hipoteza druga, a mianowicie, że widoczna jest zależność wprost proporcjonalna pomiędzy spowalnianiem we wprowadzaniu niezbędnych reform a stopniem poparcia społecznego dla procesu integracji Mołdawii z Unią. Z jednej strony ów proces generował reformy wewnętrzne w tym państwie, będąc dla jego władz przekonującym uzasadnieniem wiążących się z nimi wyrzeczeń, a proeuropejskie hasła były wspólnym elementem programowym wielu sił politycznych, wykorzystywanym nie tylko na użytek kampanii wyborczych. Obecnie można zaobserwować nasilające się tendencje do kwestionowania proeuropejskiego wektora i wzywające do orientowania się na współpracę z Rosją m.in. w ramach Euroazjatyckiej Unii Gospodarczej postrzeganej jako alternatywa wobec Unii Europejskiej.

W wyniku przeprowadzonej analizy została potwierdzona hipoteza trzecia, a mianowicie, że wpływ Rosji na politykę wewnętrzną i zagraniczną utrzymuje się na niezmiennie wysokim poziomie. Federacja Rosyjska dysponuje szerokim spektrum instrumentów służących do wywierania nacisków na establishment polityczny Mołdawii, zwłaszcza gdy rozwój sytuacji w tym państwie staje się niekorzystny dla rosyjskich interesów strategicznych. Tak było w 2003 roku, kiedy ówczesny prezydent Mołdawii Władimir Woronin, odrzucając wspomniany w artykule rosyjski plan rozwiązania konfliktu naddniestrzańskiego (Memorandum Kozaka), w porozumieniu z opozycją zaczął poszukiwać rozwiązania problemu z pomocą państw unijnych oraz Ukrainy. W odwecie Rosjanie wprowadzili embargo na mołdawskie produkty rolne, a w 2006 roku na wino. Działania te zmusiły lidera mołdawskich komunistów do ponownego zabiegania o poprawę stosunków z Rosją. Ponadto przed ponownymi wyborami parlamentarnymi 29 lipca 2009 roku partia komunistyczna dostała od Rosji gwarancję uzyskania kredytu w wysokości 500 mln dolarów w celu walki z postępującym kryzysem ekonomicznym. Przykłady te świadczą jednoznacznie, że Federacja Rosyjska zamierza pozostać głównym rozgrywającym na obszarze Europy Wschodniej i nie cofnie się przed podjęciem działań, które mogą spowolnić, a nawet zablokować przybliżanie się Mołdawii do Unii Europejskiej. Nie wiadomo również, jaką politykę będzie prowadził nowo wybrany prezydent Mołdawii Igor Dodon. Pomimo wspomnianej już prorosyjskiej retoryki obecnej w jego kampanii wyborczej raczej nie należy spodziewać się w najbliższym czasie zaostżenia kursu politycznego wobec Unii Europejskiej. Należy przypomnieć, że kompetencje prezydenta w Mołdawii są bardzo ograniczone. Nie może on wedle własnego uznania rozwiązać parlamentu, swobodnie nominować kandydatów na stanowisko szefa rządu, a także blokować ustaw parlamentarnych. Co prawda, w czasie kampanii wyborczej Dodon deklarował chęć rozpisania referendum w sprawie wypowiedzenia umowy stowarzyszeniowej z Unią Europejską (co leży w obszarze kompetencji prezydenta), ale nie wydaje się, aby w najbliższym czasie planował realizację tych postulatów. Jego postawa przed II turą wyborów, kiedy zdecydowanie złągodził antyunijny ton swych wypowiedzi, zdaje się potwierdzać taki stan rzeczy.

Większe obawy może wzbudzać lansowana przez Dodona w kampanii wyborczej koncepcja stworzenia federacyjnego państwa, w którego skład wchodziłaby zarówno Mołdawia, jak i separatystyczne Naddniestrze, co na pewno jest korzystne z punktu widzenia realizacji rosyjskich interesów, niemniej wydaje się, że realizacja takiego scenariusza jest stosunkowo mało prawdopodobna, również ze względu na niewielkie możliwości kompetencyjne prezydenta w tym zakresie.

LITERATURA

- Andrijesz, W. (2015). Dietierminanty jewrointegracji Mołdowy poslie raspada Sowietkowo Sojuza. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropiejskoj integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 10–12). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Bąba, W. (2008). Polityka Unii Europejskiej wobec krajów Europy Południowo-Wschodniej na przykładzie Republiki Mołdowy. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie*, 787, 163–182.
- Berend, I.T. (1995). Alternative of Transformation: Choices and Determinants East-Central Europe in the 1990s. W: B. Crawford, A. Lijphart (red.), *Market, States and Democracy* (s. 130–135). Boulder: Westview Press.
- Brzeziński, Z. (1997). *Wielka Szachownica. Główne cele polityki amerykańskiej*, Warszawa: Wydawnictwo Politeja.
- Bukataru, I. (2015). Jewolucja publicznowo uprawliennia w Riespublikie Mołdowa w kontekście polityki jeropiejskoj integracji. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropejskoj integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 94–97). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Całus, K. (2014). *Naddniestrze wobec perspektywy aneksji przez Rosję*. Analizy OSW, 14 maja. Pobrano z: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2014-05-14/naddniestrze-wobec-perspektywy-aneksji-przez-rosje>.
- Całus, K. (2015). *Państwo zawłaszczone? Niepewne perspektywy modernizacji Mołdawii*. Komentarze OSW, 22 kwietnia. Pobrano z: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2015-04-22/panstwo-zawlaszczone-niepewne-perspektywy-modernizacji-moldawii>.
- Całus, K. (2016a). *Mołdawia: od pluralizmu oligarchicznego do hegemonii Plahotniuca*. Komentarze OSW, 11 kwietnia. Pobrano z: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/komentarze-osw/2016-04-11/moldawia-od-pluralizmu-oligarchicznego-do-hegemonii-plahotniuca>.
- Całus, K. (2016b). *Mołdawia: Sąd Konstytucyjny zmienia tryb wyboru prezydenta*. Analizy OSW, 9 marca. Pobrano z: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-03-09/moldawia-sad-konstytucyjny-zmienia-tryb-wyboru-prezydenta>.
- Całus, K. (2016c). *Igor Dodon zwycięzcą wyborów prezydenckich w Mołdawii*. Analizy OSW, 14 listopada. Pobrano z: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2016-11-14/igor-dodon-zwyciezca-wyborow-prezydenckich-w-moldawii>.
- Czebotar, S., Sterkuł, N. (2015). Na pierieputie: Riespublika Mołdowa i jejo odnoszenija s JeEs i Rossijej. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropiejskoj integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 21–23). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Dominik, A., Kaczmarska, A., Ruszkowski, J. (1997). *Rosja i jej byłe imperium: środowisko, surowce, gospodarka, transformacje*. Katowice: Cieszyńska Drukarnia Wydawnicza.
- Gibas-Krzak, D. (2009). Konflikt o Naddniestrze: zagrożenie starego kontynentu. *Kwartalnik Belfona*, 2, 98–103.
- Główny Urząd Geodezji i Kartografii (2013). *Urzędowy wykaz nazw państw i terytoriów niesamodzielnych*. Warszawa. Pobrano z: http://ksng.gugik.gov.pl/pliki/urzedowy_wykaz_nazw_panstw_2013.pdf.
- Gołębski, F., Szmyd, Z. (1998). Mołdowa a Rosja. *Polityka Wschodnia*, 1, 47–59.
- Gorynczój, J. (2015). Problema politiczeskoj identycznosti w Riespublikie Mołdowa w kontekście polityki jeropiejskoj integracji. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropejskoj integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 78–81). Kraków: Księgarnia Akademicka.

- Jacko, M. (2015a). Opyt i dostyżenja Riepubliki Mołdowa w połuczeni statusa bezwizowo rieżima z Jewrosojuzom. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityky jewropiejskoj integracji Riepubliki Mołdowa* (s. 45–47). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Jacko, M. (2015b). Razwytyje socjalnych politik Riepubliki Mołdowa w kontiektstie jewropiejskoj integracji. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityky jewropiejskoj integracji Riepubliki Mołdowa* (s. 103–104). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Kalicka-Mikołajczyk, A. (2013). *Ramy prawne i zasady unijnej Europejskiej Polityki Sąsiedztwa wobec partnerów wschodnich*. Wrocław: Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa.
- Kapuśniak, T. (2009). Ewolucja polityki Federacji Rosyjskiej wobec Białorusi, Ukrainy i Mołdawii. W: T. Kapuśniak, K. Fedorowicz, M. Gołoś (red.), *Białoruś, Mołdawia i Ukraina wobec wyzwań współczesnego świata* (s. 186–202). Lublin: Wydawnictwo Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej.
- Karas, E. (2014). *Dialog Riepublika Mołdowa – Jeropiejskij Sojuz po liberalizacji wizowego rieżima*. Pobrano z: http://www.conventia.md/data/files/12_raport_ecaras.pdf.
- Ministerstwo Obrony Rossijskoj Fiedieracji (2013). *Wozniknowienie i razwytyje wooryżennogo konflikta w Pridniestrowskom Regionie Riepubliki Mołdowa*. Pobrano z: http://structure.mil.ru/mission/peacekeeping_operations/more.htm?id=10336232@cmsArticle
- Moszniaga, W., Curkan, W., Bajor, P. (2015). Obszesztwiennoje mnienie nasielienia Riepubliki Mołdowa o wniesznjej politikie strany. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityky jewropiejskoj integracji Riepubliki Mołdowa* (s. 147–148). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Orzechowski, M. (2006). Struktura interesów politycznych Rosji w Naddniestrzu i w regionie. W: M. Celewicz, J. Kłoczowski, M. Pietraś (red.), *Konflikt niskiej intensywności w Naddniestrzu* (s. 121–125). Lublin: Wydawnictwo Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej.
- Orzechowski, M. (2011). Partnerstwo wschodnie jako element polityki promującej strategiczne interesy Polski w Unii Europejskiej. Wpływ polskiej prezydencji w Radzie UE na implementację założeń Partnerstwa Wschodniego. W: R. Bartłomiejski, D. Kowalewska, R. Podgórsańska (red.), *Prezydencja jako wyzwanie dla Polski oraz szansa promocji jej interesów w Unii Europejskiej* (s. 124–135). Szczecin: Hogben. Pobrano z: <http://www.academia.edu/>.
- Orzechowski, M. (2013). *Strategie polityczne Federacji Rosyjskiej wobec państw obszaru Europy Wschodniej w latach 1990–2005*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Orzechowski, M., Listwoń, Ł.P. (2015). Konflikt mołdawsko-naddniestrzański. Lokalna „niska intensywność” czy rosyjska „strategia chaosu”. W: T. Ambroziak, A. Czwoltek, S. Gajewski, M. Nowak-Paralusz (red.), *Procesy integracyjne i dezintegracyjne na obszarze poradzieckim. Próba bilansu* (s. 270–285). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Partnership & Co-operation Agreement – PCA. Full text signed on 28 November 1994 by the European Union and the Republic of Moldova (1994). Pobrano z: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/august/tradoc_135737.pdf.
- Political and legal foundations of EU – Moldova Relations (2007). Pobrano z: <http://www.eu-neighbours.eu/library/content/political-and-legal-foundations-eu-moldova-relations>.
- Rodkiewicz, W., Wierzbowska-Miazga, A. (2011). *Rosja naciska na zmianę władzy w Naddniestrzu. Analiza OSW, 9 listopada*. Pobrano z: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/analizy/2011-11-09/rosja-naciska-na-zmiane-wladzy-w-naddniestrzu>.
- Sadowski, R. (2013). *Partnerstwo w czasach kryzysu. Wyzwania dla integracji europejskiej państw Europy Wschodniej*. Punkt Widzenia OWS, 36. Pobrano z: https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/pw_36_pl_partnerstwo_net.pdf.

- Saka, W. (2015). Tiendenciji i problemy konsolidacji demokracji w Riepublike Mołdowa w kontekście jewrointegracyjnych prociešsow. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropejskiej integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 55–57). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Secieru, S., Sobjàk, A. (2014). Trzy sprawdziany dla umowy stowarzyszeniowej między UE a Mołdawią. *Biuletyn PISM*, 83 (1195), 27 czerwca. Pobrano z: https://www.pism.pl/files/?id_plik=17708.
- Sikora, M. (2009). Unia Europejska – Rosja. Dylematy mołdawskiej polityki. W: J. Knopek (red.), *Unia Europejska jako aktor stosunków międzynarodowych* (s. 273–285). Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Sikorska-Gaca, M. (2013). *System partyjny Mołdawii w latach 1989–2009*. Toruń: Wydawnictwo Tako.
- Solak, M. (2006). Struktura etniczna Mołdawii i Naddniestrza jako uwarunkowanie bezpieczeństwa w regionie. W: M. Celewicz, J. Kłoczowski, M. Pietraś (red.), *Konflikt niskiej intensywności w Naddniestrzu*. (s. 51–69). Lublin: Wydawnictwo Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej.
- Solak, M. (2009). *Mołdawia. Republika na trzy pęknięcia. Historyczno-społeczny, militarny i geopolityczny wymiar „zamrożonego konfliktu” o Naddniestrze*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Strachota, K. (2003). *Konflikty zbrojne na obszarze postradzieckim. Stan obecny, perspektywy uregulowania, konsekwencje*. Prace OSW, 10 czerwca. Pobrano z: <http://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/prace-osw/2003-06-10/konflikty-zbrojne-na-obszarze-postradzieckim-stan-obecny-perspektywy>.
- Syły, W., Benkecz, M., Benkecz, D. (2015). Problema sieparatizma Pridniestrowia i Gagauzji w odnoszeniach Riespubliki Mołdowa i Jewropejskowo Sojuza. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropejskiej integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 32–34). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Tichonow, S. (2014). *Pridniestrowskij konflikt; kak wsio naczynałos, 5 marca*. Pobrano z: <http://expert.ru/2014/03/2/kak-nachalsya-pridnestrovskij-konflikt/>.
- Turko, T., Swietlicznyj, P. (2015). Politika jewropejskiej intiegracji w programach polityczeskich partii Riespubliki Mołdowa. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropejskiej integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 118–121). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Ulian, G., Bradu, M. (2015). Ekonomiczeskoje odnoszenija mieźdu Mołdawoj i Jewropejskim Sojuzom. W: P. Bajor (red.), *Dietierminanty i pierspiektiwyy polityki jewropejskiej integracji Riespubliki Mołdowa* (s. 56–57). Kraków: Księgarnia Akademicka.
- Wróbel, J. (2003). *Unia Europejska a Mołdawia*. Prace OSW, 15 marca. Pobrano z: <https://www.osw.waw.pl/pl/publikacje/prace-osw/2004-03-15/unia-europejska-a-moldawia>.
- Zdaniuk, B. (2016). *Konsolidacja państwa w Republice Mołdawii*. Warszawa: Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego.

BETWEEN RUSSIA AND THE WEST. A SOCIO-POLITICAL DIMENSION OF THE RELATIONS BETWEEN MOLDOVA AND THE EUROPEAN UNION

SUMMARY The authors analyse the relations between Moldova and the European Union. They identify the causes of the difficulties while Eastern Partnership was being implemented in that state. A special part is played here by the Russian Federation that is defending its strategic interests in the areas of Eastern Europe, which is considered to be the Russian zone.

The authors also present a thesis that the society of Moldova is divided as far as a possible integration with the EU is concerned, and a significant part of it prefer a pro-Russian option, which is supported by the establishment in the two countries. Thanks to that Russia finds it easier to back up the separatist tendencies in the area around the Dniester River (Transnistria, Transdniester, Trans-Dniestr, Transdnjestria, or Pridnestrovie).

KEYWORDS

INTERNATIONAL CONFLICTS, REPUBLIC OF MOLDOVA, RUSSIAN FEDERATION, EUROPEAN UNION, EUROPEAN NEIGHBOURHOOD POLICY, EASTERN PARTNERSHIP

